

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül első országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A magyar református egyház a váluton.

III.

Hogy a konvent „a törvényhozás jogát gyakorolhatja, az minden törvényhozási kellékekkel bir,“ ez kerekén kétségbevonható. Mig újabb részletes törvény nem hozatik a zsinat egybehívása és végzései érvényesítésére nézve, mint a 91-iki 26. t. cikk, addig a jogérvényes alakot meg kell tartani; itt igazán formadat esse rei. Bizony ez út „nehézkesebb,“ mint a konventi tanácskozásé, csakhogy aztán sikeresebb és nagyobb súlylyal is bir. Ami konventünk törvényesen nincs beékelve egyházszervezetünkbe, összegyülhet és tanácskozhatik is, mint bármely értekezlet, végzése azonban mindenfelé kötelező törvényerővel épen nem birnak. Ha az újabb keltű „szabad egyháznak“ (Église libre; Free church) nyilvánítjuk magunkat, minők Skóciában, Hollandiában, Franciaországban és Helvétia némely kántonaiában alakultak, azon esetben lehetne teljes és önálló törvényhozó ereje szentesítés nélkül is, de csak a magunk körében. A létező államjogi keretben egy egyén is kétségbe vonhatná a konventi törvényt s panaszló felebbezése esetében a kormány és felség jogosan megvonhatják az assistentiát. A konventi végzés kifelé terülése esetében egy szolgabíró sem találand jogczímet a végrehajtásra.

A konvent látszólag csakugyan „kerekded függetlenséggel bir,“ mig „a zsinat a maga emberségből lélekzetet sem vehet,“ egészítjük ki azonban e vádszerű tételt azzal: mindez csak most és ezuttal van így; ellenben a bár „nehézkesen,“ de törvényesen létre jött zsinatnak lesz oly „megbecsülhetlensége“ milyen a könnyen kezelhető konventtől hiányzand: végzése a szentesítés után élők és nem holtak lesznek.

Igaz, hogy még most „idegen erővel kell felhúzni a zsinat óráját, hogy az járjon,“ ámde ez nem ok, hogy meg ne indítsuk. Ezzel az „idegen erővel“ a reformáció óta számolnunk kellett; ez az „idegen

erő“ igtatta törvénybe a bécsi békét és egyéb hasontárgyú czikkeket, melyre oly büszkén és méltán hivatkozunk; ez az „idegen erő“ vette ki egyházunkat a legszomorúbb rabszolgai, pária-szerű állapotból 1790/91-ben, igtatta be a 26. t. cikket s védelmül elébe a bevezetést, melyben az állam által a r. katolikus klérusnak és a világi katolikusok egy részének ellenmondása örökre érvénytelenített.

De ha most csakugyan „nehézkes“ azaz bizonyos formákhoz kötött a zsinat megnyithatása, épen a felől is tanácskozhatunk és végezhetünk, hogy jövőre könnyebbé tétessék az. Tehát segítsünk magunkon, a gyémánt gyémánt által, a zsinat zsinat által lesz simább, fénylőbb és becesebb. Mindnyájan ismerjük a 26. t. cikk mostoha oldalait, akkori viszonyok közt még is hő köszönettel fogadták elődeink. Evangelikus követainknak eszök ágában sem volt oly megszorító törvényt hozni, a zsinat működését is lengőbbé akarták tenni. Megtetszik a következőkből. A két hitfelekezetű evangelikus rendek első törvényjavaslatában a zsinat egybehívása feltételeül a királyi felséghez csak előre bejelentés említettik; a római katolikus rendek javaslata folytán tétetett be másik kellékül királyi biztos küldése zsinatainkra; a tiszai kerületek javaslatába már befoglaltatott a királyi biztos küldése, de azon kikötéssel, hogy az mint tanú lehet jelen; az 1790. aug. 17-én tartott országos vegyes bizottság a királyi biztost felügyelés végett szerepelteti; a november 7-iki első királyi válasz szerint a zsinat előre bejelentése kívántatik s az alkotott kánonok a királyi főfelügyelésen átmenés után birnak érvényességi erővel (érdekes epizód, hogy a r. kath. klérus minden áron elleneezni akarta a nemzeti zsinat engedélyezését a protestánsoknak, s most mi magunk akarjuk eldobni a nagy nehezen visszaszerzett vivmányt!) az evangelikusok javaslataiban nem volt benn: sem az alkotott törvények felülvizsgálásának avagy épen helybenhagyásának eszméje, sem azon nagy meg-

szorítás, hogy a zsinatokban résztvevő személyek száma és a tárgyalandó ügyek előre meghatározottnak a királyi felség által; az előzetes bejegyzés helyett is csak előre bejelentés állt volt. (Iryni: a vallásügyi törvény keletkezése. 33. 183. stb. II)

Az egybegyülvő zsinat tiszte és kötelessége leendő a r. kath. klérus befolyásával kovácsolt szorító békákat szétfoszlatni és zsinattartásunkat megkönnyíteni, e végre fődolog: a zsinat órája ne álljon, ne állítsuk meg azt, épen mi magunk. — Az államtól abszolút függetlensége egyházunknak jó darab ideig ki nem vihető, hogy kívánatos-e, az egészen más kérdés. A teljes függetlenség kikiáltását meg kellene előzni a) a voluntarizmus életbeléptetésének, ez roppant nagy elszántságot igényel, a szerint el kellene törölni az egyházi adózás mai rendszerét, ellenben mindennemű egyházi szükségleteink fedezését szabad akaratból folyó (voluntarius) önkényes adakozás rendszerére fektetni; b) továbbá egészen más iskolaügyi politikát követni; messze az idő minálunk, mikor McCosh princetoni hittanárral ilyféle tételt hangoztathatnánk: „az Istenország törvényeinek végrehajtása, nem pedig matematika és klasszikus nyelvek tanárainak választása az egyház provinciája“ (The Catholic Presbyterian. 1880. augusztusi szám, 85. l.); c) előzetes feltétel: az 1848-iki XX. t. cikk megoldása és a teljes vallás-szabadság végleg kivitt életbeléptetése.

Vége azon tételre „van konventünk, mégis erővel zsinatba megyünk. A konvent magát megsemmisíti a zsinat kedvéért“ felette röviden csak ezt felelem: Van igenis, de ha eltekintve jelen ad hoc felruházott és így ideiglenes súlyjától, az egészre kiható és következményes erőt, érvényt akarnánk végzései részére szerezni, mint az 1821. és 1822-iki konventtel történt, különleges királyi szentesítést kellene kieszközölni azokra, tehát az emlegetett „nehézség“ újra előterem; különben a konventnek is hánytorgatott „kerekded függetlensége“ hasonló lehet ama „nagy homlokú, tüzes szájú felleghez“, mely üresen vonul el az egyház rónája felett termékenyítő cseppek aláhullatása nélkül. A konvent valóban csak akkor válnék egyházalkotmányunk lényeges, kiegészítő részévé, tehát állandó létjogúvá, ha egyfelől keresztyén gyülekezetének akarata, másfelől a királyi felség hozzájárulása a zsinat útján constituálná, és így épen megfordítva áll a tétel: a zsinatnak a konvent kedvéért magát kellene megsemmisíteni. Lehet, ez lesz az alkotmányozó zsinat eredménye; ily kilátással szemben a fratres conventuales, a konvent párt, miért ellenzik, akadályozzák

a zsinatot? Saját céljuk ellen dolgoznak. Itt az idő minden tekintetben: alakuljon meg a zsinati párt, küzdjön öntudatosan, lelkesen a magasztos cél felé, mely nem más, mint a magyar ref. egyház újjá születése, palingenesia-ja. Ide s tova 200 éve lesz, a mióta egy korona alá került az öt egyháztest, egymás mellett megálltunk, s állunk ma is, egységünk azonban mozaik képtáblához hasonló, melyet egy zord kalapács ütés több felé hullaszt; tömörüljünk oly egységbe, mely a gránit-hoz hasonlít s az idők ütéseit szilárdan kiálljuk. Próbáljuk meg egymást ismerni, becsülni, méltányolni és a mi fő, vállvetve segíteni, akkor kifelé, lefelé és tefelé egyaránt fejthetünk közösen eredménydús actiót. Távol legyen, hogy elnyomó, zsarnok zsinatok lebegnének szemünk előtt, a zsinat hatalmának is meg van a maga határa. Az egyház törzsét, alapját az egyes egyházi gyülekezetek (Parker nevezése szerint „ecclesia prima“, Megyesié szerint pedig „ecclesia particularis“) teszik, alkotják, ezekben resideál Isten és az ő kijelentett igéje mellett az erőforrás, kiapadatlanul; ezt a zsinat el nem nyomhatja. Korlátolására nézve elfogadjuk a református egyházalvból folyó azon szabályt, melyet Amerika legnagyobb református hittudósa Hodge Károly princetoni hittanár így fejezett ki: „Ha a végzés azon határok közt mozog, melyek közé Isten szabta az egyház működését, és a szentirással meg egyezik, engedelmisséggel fogadandó. Ha átlépi ama határokat, vagy ellenkezik az Isten igéjével, tekintetbe nem veendő.*) Szépen megáll és érvényes ma is, mit a 17-ik század legtisztább fejű magyar presbyterianus tudósa Megyesi Pál, pályája kezdetén debreczeni hittanár, a zsinatokról vallott, s jól esik ezúttal felütni 230 évvel ezelőtt irt művének (Dialogus) 98. és 99-ik lapját, hol olvasható: „Hiszen nem arra való volna a synodus, hogy az a különkülönvaló ekklésiáknak minden hatalmokat maga kezéhez vevén, az igazgatná mindenben azokat. Sült pápistaság fekszik ez alatt.“ „Az igaz zsinat arra való volna, hogy a mit a különkülönvaló ekklésiák a magok dolgában (melynek megítélése legfőképen ő magokra tartozik) magoktól végbe nem vihetnek, arra a nagyobb gyűlésre vigyék . . . nem pedig, hogy kivegyenek minden igazgatást kezeikből, az magok presbyteriumára semmit ne hagyjanak s erővel vessenek holmit nyakokba, nem segéd lenne így a zsinat, hanem akadály és szenvedhetlen oligarchia, sokak uralkodása.“

Ezek után kevés észrevételem van, a czeglédi

*) Ch. Hodge: Systematic Theology. (London, 1876. III. kötet 361. lap.)

gyülekezet angyalának vagyis igehirdető lelkipásztorának czikke 2-ik felére (Egyh. és Isk. Lap. 32. sz.)

Az országos egyháztanács iránt sem én, sem barátim nem nagyon rajongunk. Ez már valóban vadonat új dolog mi nálunk. Ezuttal sem mellette sem ellene nem szólok. Azonban ezen tételt: „a zsinat e kolompját (az országos egyháztanácsot) a tiszántul kötötte nyakunkba,“ tartom nem egészen korrektnek, megállónak. Az első tervjavaslatban (előterjeszté Tóth Sámuel, 1878.) az országos egyháztanács elnevezése elő sem fordult (lásd 88. l.) hanem a szerényebb „zsinati bizottság“ ajánlatik. No de mutato nomine, még is benne van. Az indítvány jellegű Javaslát a konventi nagy bizottság elé került, mely bizottságnak 18 tagja közt a tiszántuli kerületnek öt képviselője volt. Az öt kerület bizottságának tényét én nem akasztom kizárólag a tiszántul nyakába, melynek az önkormányzati szabadság melletti kirtató buzgalma közönségesen tudva van.

Koczkázatom következő felfogásomat: ha eredeti, tiszta zsinat presbyteri rendszert akarunk, a mint kellene, a mint van is presbyteres testvéreinknél a legszabadabb országokban: évenként tartandó nemzeti zsinatot óhajtának, rendszeren „járó óra“ így lenne a zsinat, s nem lenne szükség országos egyháztanácsra, mint most nincs egyházkerületi állandó tanácsra. Évenként gyülekezvén a zsinat, tartama is 5—6 nap, rövidebb lehetne, az ügyek nem halmozódnak fel. A végrehajtást szerény körű egyszerű — öt tagból álló — zsinati bizottság gondozná; a jelentéseket és munkálatokat különböző szakbizottságok, mint tanügyi, missiói, stb. az eddigi mód szerint cum honore és ex honore végeznék évfolyamán.

Az iskolaiügyről nem vitatkozom ezuttal. Ez a mi égő és emésztő már-már csaknem megemésztő kérdésünk; a színvonatra emelés és az állammal versenyzés kettős kényszere a kimerítésig csigázhatja a szegény magyar reformátusságot; a háttérben pedig ott zordonlik a nagy tragicum: vajjon vallásunkat evangyéliomi alakjában és lényegében meglesznek-e képesek védeni a korigény és korszellem által idomított drága iskoláink légiói. Egyet erősen vallok: ha tanárainkat rendszeresen nem mi képezzük és azok lelkéből az idegen hatások közt, a mennyei hit szent lángja elreppen, ellobban, vagy talán fel sem gyúl, akkor felekezeti iskoláink nem lesznek többé igazán az anyaszentegyház veteményes kertjei, sem védbástyái.

Az autonomia fogalma követeli a törvényhozást az emelkedés, haladás és alkotás végett. Semmi nagy

nem jöhet létre áldozatok nélkül. A ki áldozni nem tud vagy nem akar, annak jövője nincs. Valóban válúton van egyházunk minden tekintetben, zsinat nélkül is. Ha tovább is cunctátoroskodunk, ide vág az az örökös várakozás, az „1890-re“ és továbbra halasztása a mulhatlan teendőknél, míg a mellettünk fejlődő, versengző hatalmak talajt, tehetséget, embereket egyaránt lekötnek, elvonnak, elragadnak tőlünk, mert a ki mozog és tesz, az hódíthat. A zsinaton kívül és túl várnak a tulajdonképeni vallásdolgok, ez istenországi öröklő ügyek megoldására, előbbvitelre, melyeket bármily igazgatás alatt élő protestánsoknak teljesíteni kell, melyek alól a keret, a létidom: presbyterianismus, consistorialismus, congregationalismus, episcopalismus, methodismus, baptistaság stb. fel nem ment; fel kell emelni az Isten igéjének két élű lelkikardját az indifferentismus, pessimismus, materialismus, sőt maholnap az atheismus ellen. Ránk is felette illőleg mondja a párisi ref. lelkész Pressensé: „Folyvást erősbülő meggyőződése, hogy a protestantismus utóbbi időben felette sokat szenvedett a szervezési kérdésben kizárólag elmerülés miatt, a mélyebb és lényegesebb elveket pedig elhanyagolta.“ Sem konvent, sem zsinat, sem prot. egyetem magukban véve, panacea gyanánt még nem mentik meg a válúton egyházunkat; az Ur lelkének fuvallására felette nagy szükségünk van.

Erélylyel előre! mint az apostoli kor, habár:

„Made weak by time and fate, but strong in will
To strive, to seek, to find, and not to yield.“*)

Balogh Ferencz

Zsinat-e vagy konvent? Domesztika és protestáns egyetem.

II.

A domesztika és protestáns egyetem, mint egyházi életünkben szokatlan nagy alkotások, önmagukban is a zsinat részére dönthetik el a vitát mindazok előtt, a kik a kettő közül akármelyiket létesíteni akarják. Hiszen épen Török Pál püspök ur is a zsinatot *monumentalis* alkotásokra tartaná hivatottnak; úgy kell tehát gondolnom, hogy ha minden egyéb fennforgó tárgyat bagatellnek tekint is, és ha ezen felül, talán a protestáns egyetemmel nem rokonszonvezne is, a miről egyébiránt tudomásom nincs: mégis megmarad rá nézve is a domesztika kérdése, e monumentalis ügy, melyhez, magához következetesen, neki is a zsinatot kell kívánnia.

Igaz ugyan, hogy ezek a kérdések nem vétettek föl eddig a zsinati előmunkálatok folyamán; de midőn a zsinat 3 évi időtartamra ül össze, ezen

*) „Az idő és végzet által meggyengültünk, de erős akarattal Törjünk előre, keressünk, találjunk és meg ne adjuk magunkat.“
(Fennyson: Ulysses.)

időköz alatt sok mindenre rá ér, sok mindent elintézhetsz; mert azt, úgy hiszem, senki kétségbe nem vonhatja, hogy a zsinat jogköre mindarra kiterjed, ami az alkotmányozás és törvényhozás keretébe tartozik. A tiszántuli indítványban, az alkotmányozásra hivatkozásnak, valamely kizáró értelmet nem is tulajdonított senki, hanem igenis, épen hogy a zsinat béke-bontó ne legyen, értettük azt úgy, hogy *hitelvi viták* semmi esetre sem fognak napi rendre kerülni.

A domesztika és protestáns egyetem kérdése tehát sürgősen bevonandó a tárgyak sorába, és pedig mint előbbi cikkemben említém, együttesen és az általános egyházi érdek kiáltó jelszavaival. A protestáns egyetem eszméjénél eddig is hibás gondolat volt a *tanárképzést* vetni előtérbe, mert ez alárendelő egy általánosabb eszmének, t. i. a *papképzésnek*, ebből pedig természetesen foly a papi fizetések minimumának megszabása, ismét ebből: a *domesztika*.

Hogyan? mikép? Erre nézve, gondolom, sokféle terv és javaslat fog apránként a felszínre kerülni; nekem is vannak gondolataim, hogy a már megállapított *domesztika* nagy folyamába, hogyan kellene némi apróbb patakocskákat, innen-onnan, bevonni; de az első, maga a folyam medrének megásása és élővízzel megtöltése. Ez adja a gondot, és igen természetesen a gond folyamán, az általános adóztatás gondolatát. Ezen általános adóztatás gondolatát én egy más gondolathoz kapcsolom, t. i. egy *eddig fennálló, általános egyházi közteher, a supplicatio gondolatához*, és ajánlom: „*supplicatio váltság címén vettessék ki a domesztika és egyetem alapjául minden református lélekre évi 3 kr., mely megfelel 60,000 frt évi betételnek, alapitökében 1 millió forintnak.*“

Merem ugyanis állítani, hogy a supplicatio, a maga minden nemében sokkal többbe kerül jelenleg egyházainknak, mint a kitett összeg; sőt, tisztán az iskolai supplicatio, melynek roppant terhét leginkább a lelkészek viselik, ha mindent számításba veszünk, megütné ezen összeget. A tényleges helyzetet veszem. 30—40 deák és deákgyerek keresi tel nyaranként a lelkészeket s már most, nem veszem tekintetbe azt, adott-e az egyház nekik valamit, vagy nem; de maga az ellátás a lelkész által nem többbe kerül-e, mintha p. o. egy 300 lélekből álló egyház fizetni fogna ezentúl évenként 9 forintot és így tovább? Bizonyára, a lelkészek saját érdekükben, rajta lennének, hogy népszerűvé tegyék egyházaikban ezen eszmét, melyről minden ámitás nélkül ki lehet mondani, hogy nem új teher, hanem csak a teher fölcserélése és arányos megosztása.

Különben is, a mint a supplicatioval vagyunk, az tarthatatlanná lett. A supplicatio jövedelmet épen azon iskoláknak nem hoz többé, a melyek arra törvénytelenül jogosítva voltak; s a ref. egyházakban is más felekezet használja azt ki inkább, mint önmagunk. Oly súlyos az ebből származó zaklatás, a *requirendusokra* nézve is, hogy ők is, bizonynyal jótéteménynek vennék, ha egyszer mindenkorra le-

vethetnék e terhet a rájuk aránylag eső váltságdíjért.

A supplicatio célja és rendeltetése koncentráltni fog a domesztikában és egyetemen; azaz, a domesztika ugyanazon szükségeket fogja kielégíteni, a melyekért a supplicatio fenállott, és az egyes iskolák átruházzák jogukat az egyetemre, mely az egész ref. egyház tulajdona leend. Azt hiszem, főbb iskoláink, kevés kárt vallanak az áldozattal, ha a supplicatio jövedelmétől elesnek, míg ellenben a váltság címén kivetendő 1 millió forintnak fele, az egyetemnek mégis meglehetősen alapjául szolgálhatna.

Fölvettem a kérdést, a nélkül, hogy egyelőre a további módokatokról szólnék; de szeretném, ha e dolog minden oldalról megvitattatnék, mely vitában mindenestre ezek a sarkpontok: mennyit adnak ki lelkészek és egyházak a supplicatio-ra. Mennyi parázspénz kerül e roppant kiadásból az intézetek bevételeibe? És mily csekély kerül, főleg a református iskolák pénztárába? Nem indokolt-e tehát épen ezeknél fogva e közteher átváltoztatása, hogy annak célja a domesztikában és egyetemen megmentessék, még mielőtt az idő magától semmivé tenné? Szóljon hozzá, a kit a dolog érdekel. És jelenleg még csak egyet. Fölvettett, hogy a zsinat tartása mily roppant összegbe kerülne. Igaz, lehet úgy is számítani, de a ki a mi szokásainkat ismeri, annak mégis e szerint kellene megtenni a számítást. Én nevezetesen úgy számítok, hogy a már előkészített munkálatok letárgyalására elég lesz 2 havi zsinatolás; azután a zsinat elnapolja magát és ha esetleg valamely új tárgyat akarna még fölvenni, azokat egyeseknek előkészítés végett kiadva, a 3 év folyamán, akkor a mikor ismét összeül és megint együtt tölt, egy vagy két időközben, 2 hónapot. A három évi folyamra nem számítok tehát többet 4 hónál. Ez 120 nap. A tagoknak fele világi, azok díjban nem részesülnek. 57 tag napdíja 5 frtjával 285 frt. 100 napra 28,500 frt. 120 napra 34,200 frt. Ehez járulnak még az útiköltségek és házi kiadások, melyeket, azt hiszem, 6000 forintnál többre nem szabad számítanunk. Ilyenforma összeget méltóztassanak a kerületek közt szétvetni s azt hiszem, hogy bár ez is súlyos, de jó akarat mellett, nem lesz megbírhatatlan áldozat; hanem ismét megjegyzem, hogy valami fényes gyűlési ábrándokról le kell tennünk és csak a nemes egyszerűségre gondolnunk. Így hadd jöjjön az a zsinat!

Fejes István.

A kecskeméti reform. egyháztanács fölterjesztése a dunamelléki reform. egyházkerületi közgyűléshez a jogakadémia ügyében.

Főtiszt. egyházkerületi közgyűlés! Midőn az 1879. év elején a kecskeméti reform. egyház ügyeinek vezetését, az egyháztagok nagy többségének bizalma folytán jávítottuk: mindjárt az év elején a kebelünkől kiküldött pénzügyi bizottságunk által előterjesztett költségvetés tárgyalása alkalmával,

arról kellett meggyőződnünk, hogy kiadásaink és bevételeink között nem csekély fedezetlen különbség mutatkozik; az előbbi évek számadásainak megvizsgálása után pedig kitűnt, hogy ezen deficit évről-évre szaporodott.

A deficit okát fürkészve, arról győződünk meg, hogy azon kiadások, melyeket évenként az 1875-ben a magas közoktatási miniszterium által kibocsájtott szabályzat értelmében újonnan szervezett jogakadémiára fordítanunk kellett, azon alapból, melyre négy tanszék díjazását vállaltuk el — t. i. a túlmagasan előirányzott tandíjból és rendes jövedelmeinkből évenként mindig csekélyebb-csekélyebb részben voltak fedezhetők, úgy hogy ezen kiadások fedezésére oly töképenek fordítottak, melyek gymnasiumunk alapját képezvén egyházunk költségvetésében szükségképen a teher rovatban levén felvéve, okozták a több éven át rohamosan növekedő deficitet.

Ezek után jelentettük egy részről a főtiszt. egyházkerületnek — ugyis mint felsőbb egyházi hatóságunknak, ugyis mint fentartó társtestületnek — más részről a harmadik fentartó társnak Kecskemét sz. kir. város törvényhatósági közgyűlésének, hogy mi a jogakadémiát azon alapból, melyre elvállaltuk, tovább fentartani képesek nem vagyunk, újabb terheket pedig egyházunk tagjaira a jelen nyomasztó anyagi viszonyok között kivetni sem időszerűnek, sem — eddigi gyakorlatunk szerint — jogosítottnak nem tartjuk; felhívtuk tehát ugy a ft. egyházkerületet, mint Kecskemét sz. kir. város hatóságát, hogy azon esetben, ha a jogakadémiának fenntartását továbbra is szükségesnek vélik, az általunk elvállalt tanszékek közül háromnak díjazását átvállalni sziveskedjenek.

Ezen segélykiáltásunkra Kecskemét sz. kir. város hatósága csaknem egy évig hallgatott, holott nekünk minden év három-négy ezer forint deficitet okozott. A ft. egyházkerület pedig mult évi ápril hóban tartott közgyűléséből egy bizottságot küldött ki azon utasítással, hogy ez vizsgálja meg a kecskeméti ref. főiskola jogi, vagyoni ügyeit, alapítványait, tegyen ezek felől a közelebbi egyházkerületi közgyűlés elé jelentést.

E bizottság megbízásában híven eljárván, jelentését a ft. egyházkerületi közgyűlésnek be is nyújtotta; ezen jelentés, hogy pénzügyeink állását nem kedvező színben tünteti fel — habár tartalma előttük ismeretlen, az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvében, melyből értesülhettünk volna, nem vétetvén fel — gyanítjuk főt. püspök urnak évi jelentéséből, melyben a pusztulásnak indult egyházak után sajnálattal említi fel egyházunk zilált pénzügyi helyzetét is.

A f. évi május hóban tartott egyházkerületi közgyűlésre újra felterjesztést intéztünk; mellékeltek Kecskemét sz. kir. város közönségének fentebb említett felhívásunkra, ezen idő alatt hozott azon határozatát, mely a jogakadémia fenntarthatása szempontjából — ismerve súlyos anyagi helyzetünket — még egy tanszéknek 1200 frttal díjazását jövőre elvállalni kész; felterjesztésünkben hangsúlyoztuk, hogy még ezen ajánlat mellett sem vagyunk képesek a jogakadémiát tovább fentartani, s kértük a ft. egyházker. közgyűlést, hogy azon esetben, ha a jogakadémia fennállását továbbra is szükségesnek véli, a maga részéről is hozza meg a dozatát, világosan kijentettük több ízben, hogy a tandíjakból s

eddigi rendes bevételeinkből, csakis egy tanszék díjazását vagyunk képesek fedezni.

Ezen felterjesztésünkre a ft. egyházkerületi közgyűlés újra egy bizottságot küldött ki, az egyházker. közgyűlés jegyzőkönyvének 88. sz. alatt olvasható terjedelmes utasítással. Ezen bizottság a kebelünkből és Kecskemét sz. kir. város közgyűlésének kebeléből kiküldött bizottsággal össze is ült f. évi július 29-én. A miut azonban, az általunk kiküldött bizottság jelentéséből fájdalommal értesülünk, ezen közös ülésnek más eredménye nem lett, mint az, hogy egyházunknak kötelességévé tétetett, hogy még a reánk következő tanévben elvállalt kötelezettségének tegyen eleget.

Tisztelettel kijelentjük ft. egyházkerület, hogy távol van tőlünk még csak gondolata is annak, hogy egyházi felsőbbségünk rendeleteinek ne engedelmessékné; és miután a közös bizottság ülésének fentebb előadott eredménye már a ft. egyh. ker. közgyűlés jegyzőkönyvének 88. pontja alatt kötelességünkévé tétetett: kénytelenek vagyunk kimondani, hogy ezen bizottság működése ezen irányban szükségtelen volt, a jogakadémia sorsának eldöntése egy lépést sem haladt, csak elodáztatott, mi által pénzügyi helyzetünk még inkább súlyosbodott.

Ezek előre bocsájtása után ft. egyházkerületi közgyűlés 1. okulva jelen egyháztanács a multakon, f. évi aug. hó 1-én tartott gyűlésében határozatilag kimondotta, hogy a ft. egyh. ker. közgyűlés, mint legfelsőbb egyházi hatóságunk említett rendeletének végrehajtását kötelességének tartja ugyan, de az ennek folytán pénztárunkra nehezülő, ide :/. alatt mellékelt, 1880/1. tanévre szóló jogakadémiai költségvetésünk szerint 2710 osztr. ért. frtra rugó deficitért, a felelősséget magára nem vállalhatja, magára nem vállalja; felkéri annál fogva a ft. egyh. ker. közgyűlést, hogy tekintve egyházunk jelen nyomasztó anyagi helyzetét, ide mellékelt költségvetésünkben kimutatott, fedezet nélküli 2710 osztr. ért. frtnak a bekövetkező tanévben saját pénztárából fedezését kegyesen elvállalni és utalványozni méltóztassék.

Kérjük ezt ft. egyházker. közgyűlés annyival is inkább, mivel tekintettel a nagyméltóságú m. kir. közoktatásügyi miniszter urnak f. évi jul. 8-kán 921. szám alatt kibocsájtott, egyházkerületünkhöz is intézett, a jogakadémiák redukálására, illetőleg megszüntetésére célzó kibocsájtványára; tekintettel arra, hogy nagyméltóságú miniszter urnak ezen kibocsájtványára, a napi sajtó részéről egyértelműleg helyeslésben részesült, és így a jogakadémiák élete fölött a közvélemény is pálcát tört; de különösen tekintettel arra, hogy a mi anyagi helyzetünk, nekünk mint egyik fentartó testületnek, a jogakadémiának tovább fenntartását — tisztán felekezeti érdekből fentartott más közmívelődedési intézeteink kockázatása nélkül — meg nem engedi: meg vagyunk róla győződve, hogy ugy a ft. egyházkerület, mint Kecskemét sz. kir. város mint fentartó társtestületek a jogakadémia megszüntetése tárgyában közös megállapodásra fogunk jutni, és így az általunk kért és reménylett segély csakis a jövő tanévre igényelhetik.

Hogy pedig a jogakadémia ügyének eldöntése halasztást ne szenvedjen, miután már mi több ízben kijelentettük, hogy a többször említett alapból csakis egy tanszéknek díjazását vagyunk képesek fedezni: mély tisztelettel kérjük a ft. egyh. ker. közgyűlést, hogy vagy még két tanszéknek

jövőben díjazását kegyesen elvállalni méltóztassék, vagy ha felekezeti érdekeink szempontjából a jogakadémiának tovább fentartását már nem látja szükségesnek, úgy teljes tisztelettel kérjük, hogy megszüntetési határozatát még ezen közgyűlésben meghozni méltóztassék. Hogy ezen ügy tovább ne húzódjék, azon esetben, ha a megszüntetést kimondani méltóztatik, kérjük a ft. egyh. ker. közgyűlést, hogy a tanárok végkielégítési kérdésének tisztába hozatala végett, egy közös bizottság útján vagy más módon, még ezen közgyűlésből intézkedni méltóztassék.

Főt. egyh. ker. közgyűlés! A kecskeméti reform. egyház majd három százados multjára, történetére büszke önérzetével tekint vissza; ezen egyház mindenkor az első között volt, midőn felekezeti intézeteink érdekében áldozatra szükség volt, és a mint lelkesült, küzdött csak nem régen is a tisztán felekezeti theologiai intézet megtarthatása mellett, de le is tudott mondani arról, midőn meggyőződött, hogy annak áthelyezését magasabb felekezeti szempontok igénylik: meg lehet győződve a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés, hogy nem különben lelkesülne, sőt küzdene a jogakadémia fenatartása mellett is, még anyagi erejének megfeszítése árán is, ha egy részről látná azt, hogy felekezeti érdekeink ezt tőlünk továbbra is követelik, és más részről nem látná azt, hogy a magas kormány által kibocsátott szervezeti szabályokban már meg van vetve a jogakadémiák tengődésének, végelgyengülésének alapja; úgy hogy bátran el merjük mondani, hogy a magas kormány legújabb kibocsátványa már a szervezeti szabályok készítése alkalmával fogalmazva volt; a mi nekünk — a köznevelődési intézetek iránt mindig áldozatkész egyháznak — több mint 20,000 frt kárt okozott.

Mely alázatos felterjesztésünk után kiváló tisztelettel maradunk Kecskeméten, 1880. évi aug. 1-ső napján tartott tanácsülésből.

Fördös Lajos
lelkész.

Ági László
főgondnok.

TÁRCZA.

A „Londoni Vallásos Traktátusokat Terjesztő Társulat”
és mi magyarok.

(Folytatás.)

Mióta alkalmam van egyházi viszonyainkat közvetlen szemléletből ismerni, különös figyelemmel kísérem egyházi hírlapjaink azon cikkeit is, melyek a létező kóros állapotot rajzolgatva, ennek eredetét a különböző felfogások, egyéni nézet és hajlam szerint hol egy, hol más okra viszik vissza. A legtöbben abban egyeznek meg, hogy a lelkigondozás hiányából ered legtöbb baj. Én is ezen nézetben vagyok. A mi lelkészeink lehetnek kitünő homiléták, jó liturgusok s ezenfelül száz közül egy talán mint katecheta is lelkiismeretesen működik, de az óriási többség lelkészkedésének azon részét, mely *lelkipásztori gondozásnak* neveztetik, teljesen elhanyagolja.

Ki követelne lehetetlen dolgokat? Dönthetetlen axiómaként igaz az, hogy „ad impossibilia nemo obligatur.” A mi viszonyaink között nagyobb városokban, hol a korszellem fuvalma erősebb, de meg egy lelkészre tizezrével jutnak a

gyülekezeti tagok, a mechanikus teendőkkel is túlhalmozott lelkészeknek közvetlen egyéni lelki gondozást folytatni majdnem egészen lehetetlen. Kisebb vagy épen kis helyeken másként áll a dolog. Ha a lelkésznek sikerül megnyerni hallgatói szeretetét, becsülését, és pedig legjobb erejével oda kell törekednie, hogy ez sikerüljön neki; hol a lelkészi lak valóságos, nemes értelemben vett központja az egyházközs égbeli értelmiségnek, erős vára a hitbeli buzgalomnak, nemes keresztyén erényeknek; hol a lelkész mint a gyülekezet jóltevő anyaga, mint első diakonissa folytatja életét: ugyan mi akadályozhatná ottan a lelkészt, hogy hallgatóinak valódi lelkipásztora is legyen, hogy *legeltesse az Istennek seregét, mely az ő gondviselése alatt vagyon?* A kényelemszeretet talán nem fogja helyben hagyni, a mit a lelkiismeretesség sürget, de nem a saját kényelem, nem az öző én táplálása az első egy lelkészben, hanem gyülekezetének lelkiismeret sugalta hű gondozása. Erre utalja őt minden, de minden, többek között a gyülekezet érdekei és saját magának is jól felfogott érdeke. Mert ugyan nem kívánatos-e az, hogy egy anyagilag, erkölcsileg és szellemileg jó állapotban levő gyülekezet mint lelkiatyját tekintse lelkészét ellentétben azzal, hogy egy anyagi, erkölcsi és szellemi romlottság örvényének szélére jutott gyülekezet csak az egyháztagok magán jövedelmét csonkító zsoldos bérenczet lásson lelkészében!? Pedig ez rendszeren így szokott lenni. Nagy százalékot engedve egyéb szerencsétlen, kedvezőtlen külvizonyoknak is, bizony magunk is sokat teszünk, vagy inkább nem teszünk — arra nézve, hogy gyülekezeteink erkölcsi élete s a mi ezzel mindig együtt jár, a lelkészi osztálynak tekintélye oly nagy mértékben alászálljon. Megengedem, hogy a mi jelen viszonyaink között még kisebb helyeken is bizonyos mértékig sok nehézséggel jár a lelki gondozás, de éljen ugy a lelkész, mint élnie illik s szoktassa gyülekezetét kezdettől fogva ahhoz, hogy lelkigondozásában részesíti s akkor működését csakhamar nem fogják gyanakodással tekinteni.

Én a lelkigondozás egy nemének s pedig egyáltalában nem utólsónak, bár igen könnyűnek s háládatosnak tartom az arra való felügyeletet is, és itt térek már vissza kitűzött tárgyamhoz, hogy a gyülekezet tagjai keresztyéni irányú, erkölcsileg építő olvasmányokban szükségét ne lássanak. — Nagyon megkönnyítik ez olvasmányok a lelkipásztori egyéb működést s iránta fogékonyabbakká teszik a híveket. Más országokban, hol a lelkipásztorkodást úgy gyakorolják, mint a hogy azt gyakorlani kell, magok a lelkészi férfiak nagy gondot fordítanak arra, hogy az egyháztagok sohase legyenek népszerű vallásos lapok, könyvek, traktátusok hiányával s mint láttuk, a buzgólkodó keresztyén szeretet nem elégszik meg ezeknek otthoni terjesztésével, hanem az egész világra igyekszik ez áldásos működést kiterjeszteni. Pedig az a társulat, melynek működését általában is, de különösen nálunk ismertettük, csak egy a sok közül, bár mindenesetre óriási-lag legnagyobb valamennyi között. E társulat a mi lelkészeinknek is segélyére jött, működésüket buzgó jóakarattal igyekszik támogatni. A nyújtott segélyt, ha csak egyelőre is minél előbb tökélesítendő alakban, de mindenesetre el kell fogadnunk s azután értékesítenünk.

Igen, el kell fogadnunk, *de csak egyelőre.*

A londoni társulat 1865-ben kezdette meg közöttünk működését s azon idő óta bizonyára sok embernek lelki üdvét.

mozdította elő. — Célja, miut mult alkalommal, a Magyarországból menő jelentés ismertetésekor láttuk, eleitől fogva az volt, hogy a dolgot nálunk megindítva, az ügy iránt közöttünk érdeklődést költve, bennünket önálló, tőle független működésre ösztönözzön. Ha valamikor — adja Isten, hogy mielőbb! — oda fejlődnek nálunk a dolgok, hogy saját magunk gondoskodunk népünk számára vallásos olvasmányokról, egy, vagy akár két három népszerű hetiapról s a mi ezt kiegészíti, vallásos traktátusokról s könyvekről s e vállalatok oly erős lábra helyezkednek, mely a szerencsétlen eshetőségek ellen szilárd biztosítékot nyújt, akkor a londoni társulat elérve célját, magától érthetőleg beszüntetheti s be is szünteti közöttünk működését s megy más talajra, újra kezdi ott azt a munkát, melyet nálunk szerencsés végre vezetett. Így tesznek az angol hittérítő társulatok is. A hol annyira erősítették az evangéliumot, hogy teljes nyugodtsággal benszült lelkészekre bízhatják az új egyházak további vezetését, ott ők, feladatukat teljesítve látván, visszahúzódnak. Vajjon eljő-e valaha az az idő, mikor a hit térítő társulatok mind beszüntethetik működésüket s a világ összes keresztény népei között saját honi társulatok gondoskodnak keresztényi olvasmányokról?!

A londoni társulat csak akkor teljesítette egészen feladatát közöttünk, ha mi oda érünk, annyira jutunk, hogy magunk veszszük kezünkbe a traktátus-terjesztés ügyét, még pedig úgy központilag, mint egyéneként is, az egyes gyülekezetekben. Egyházunk jól felfogott érdeke iránti tekintetből azon kell lennünk, hogy magunknak legyen mielőbb oly irodalmunk, mely a nép fiainak vallásos szükségleteit veszi tekintetbe s azokat igyekszik kielégíteni.

Csiky Lajos.

(Folyt. és vége köv.)

LAPSZEMLE.

A „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ 35. száma „Az egyetemnek kérdéséhez“ című vezércikket hoz, melyből a következőket emeljük ki. Czikkiró szerint az első kérdés is az, hogy van-e új egyetemre szükség nálunk, minthogy a már meglévő két egyetem sem áll ama színvonalon, melyen az ország első tanintézeteinek állani kell. Budapesten p. o. az egyes karoknál több új tanszék felállítására van szükség; a kolozsvári egyetem pedig éppen a kezdet kezdetén áll, s hogy hivatásának teljesen megfelelhessen, még legalább is annyit kellene költeni reá, a mennyiből a pozsonyi egyetemet tervezik felállítani. — Ha azonban Pozsony és Szeged közt kell választania, arra nézve, hogy hol állítsák fel az új egyetemet, akkor határozottan Szeged mellett foglal állást s a miniszternek a jogakadémiák ügyében a felekezeti hatóságokhoz közelebb kibocsátott intézvényére hivatkozással azt tanácsolja, hogy oszlassa fel a felügyelete alatt álló felesleges jogakadémiákat, de úgy, hogy azok tanárait helyezze át Szegedre, valamint a Pozsonyban négy tanárral tengődő bölcsészeti tanfolyamot is. De hát mindez bennünket protestánsokat, mond czikkiró, közvetlenül nem érdekel. Hogy mégis beszólt a dologba, arra egyszerűen a közoktatási ügyek iránt való hagyományos érdeklődés mellett az a körülmény indította, hogy a miniszter ugyanakkor, a mikor a pozsonyi egyetem felállításának szükségét elismeri, kifejezi egyszersmind abbeli néze-

tét is, hogy a közszükségletnek megfelelna a debreczeni egyetem is.

Hogyan is lehetne hát azt a debreczeni egyetemet létrehozni.

E kérdésre czikkiró így felel:

„Az bizonyos, legalább előttünk bizonyosnak látszik, hogy a míg jogakadémiánkat fel nem oszlatjuk, a debreczeni egyetemből nem lehet semmi. . . . Én nem akarnám addig bántani a jogakadémiákat vagy azoknak egy részét (mert bizony van egy-kettő, a melyet könnyebben nélkülözhetnénk), a míg az egyetem eszméje testet nem ölt. Hanem aztán a partikuláris érdekeknek csakugyan el kell ám hallgatni, hogy a különben sem valami gazdag és nagy számmal levő erőket egyesíteni, tömöríteni lehessen.

Persze a tanács könnyebb, mint a kivitel. Nagy fokú önmegtartózkodás, a körülmények bölcs megfontolása, tág látkör és más eféle nemes tulajdonság képezik a kivitel garantiáit. S ezek a biztosítékok mesterséges úton nem teremthetők elő. Ezekkel vagy fel vanunk ruházva az intező körök, vagy nincsenek. Ha nincsenek: akkor irhatunk mi nem egy, de száz vezércikket is: Sok viznek le kellene folyni a Dunán, míg azok a vezércikkek embereink természetét, jellemét megváltoztatnák.

Főltéve azonban, hogy ama biztosítékok megvannak, a protestáns egyházra nézve oly annyira fontos eszme kivitele kevesebb nehézséggel járna, mint azt első pillanatra gondolnók. Debreczen magában, a többi superintendentiák támogatása nélkül, a roppant terhet nem veheti magára. — Erre először is nincsen elég ereje, ha még gazdagabb lenne is, mint a milyen. De azután még észszerűen kívánni sem lehet, hogy kizárólag reá rakjuk azon ügynek minden terhét és gondját, a mely nemcsak Debreczen ügye, hanem az egyetemes egyházé is, sőt első sorban éppen az utóbbié.

E szerint Debreczent a többi superintendentiáknak is segíyezni kellene, még pedig nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is. Az az erkölcsi támogatás, melyről oly sokszor hallottunk s melyről annyiszor olvastunk már eddig is a superint. jegyzőkönyvekben, az én practicus eszembe sehogy sem fér. Hiszen, hogy tisztességes, jóra való törekvést a superintendentiák erkölcsileg támogatnak, azt úgy is tudjuk, ennek a leírásával kár is fárasztani a jegyzőket.

Anyagi segíyezésre van itt szükség, uraim! S ez nem is olyan kivihetetlen, mint azt — szegénységünkre gondolva — sokan hiszik. Mint már fennebb is említém, mindennek előtt fel kell oszlatnunk jogakadémiáinkat, még pedig minden kivétel nélkül. Egy-egy teljesen és tőrhetőleg berendezett jogakadémia fentartása legalább is 10—11,000 frtba kerülven évenként, ha ezen intézetek megszűnnek, a rájuk költött ezerek más célra lesznek fordíthatók. — Igen de, mondani fogják némelyek, a Patakra szóló alapítványok például helyhez levén kötve, azoknak a kamatai csak a pataki iskola fentartására fordíthatók s a kamatokból Debreczennek, a debreczeni egyetemnek nem lehet adni egy fityinet sem. Az ellenvetés egészen helyes. Csak hogy egy iskolának, melynek — teszem föl — 2—300 ezer frtnyi alapítványa van, helyhez nem kötött alapítványai is lévén, ezekből 5—6000 frtot évenként lehet Debreczennek is juttatni, csak akarat és bizonyos fokú emelkedettség kell hozzá.

Különben egy kis számítás után, határozott nyereségnek fog feltűnni a superintendentiák előtt az a néhány ezer frtnyi kiadás; majd azt mondtam, hogy áldozat, pedig a nyereség és áldozat egymással bajosan összeegyeztethetők.

A számítás nagyon egyszerű. Patak — hogy a már egyszer említett példánál maradjak — jogakadémiájára 11,000 frtot költ évenként. Ha ma lemond erről az intézetről s például évi 6000 frtot felajánl a debreczeni egyetem javára, 1000 frtot pedig az ezen egyetemen tanuló s a tisztáninenei superintendentiából való szegény tanulók részére stipendiumul: a tiszta haszna 4000 frt lesz, melyből theologiai akadémiáját úgy berendezheti, hogy az nemcsak mi nálunk, a mivel bizony nem sok lenne mondva, hanem az egész kontinensen ritkító pártját.

És a mi áll Patakra, az all Pápára és a dunamelléki superintendiára is. A megtakarított összegben Pápa pl. tanítóképezdését, a Dunamellék gymnáziumaikat emelhetné magasabb színvonalra.

De vajjon most, midőn a legrealisabb téren vélek mozogni, nem ábrándozom-e ismét? Feleljenek meg emez aggodalmamra azok, a kik egyházunk sorsa felett dönteni hivatvák. Annyi bizonyos, hogy ha mindazon reformjavaslat csak ábránd, a mi a bajainkból való kibontakozásra az utat kijelöli: akkor az én javaslataim engem arról győznek meg, hogy én vagyok a világ legnagyobb ábrándozója, pedig — ha nem mutatom is magam színről-szinre — ki kell nyilatkoztatnom, hogy az életben nagyon is szeretem azt, a mi reális és gyakorlati.

(Vége köv.)

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A „Protestáns Pap“ gyakorlati szakközlöny ez évi 11. vagyis auguszt. havi száma megjelent ily tartalommal: 1. Tóth Balázs lelkész sirja felett. Költemény Stettner Ignác nyáradi ev. ref. lelkésztől. 2. Mire kell ügyelnünk, hogy templomi énekünk téveszthetlen hatású, s így céljának megfelelő legyen? Egyházi beszéd. Koloss. III. r. 16. v. alapján, írta Margócsi József irsai ev. l. s. pestmegyei ev. főesperes. 3. Aratás utáni hálaadás. Egyházi beszéd, 1. Timotheus VI. 8. 9. alapján. Német után Szabó József szalontai ref. lelkész. 4. Confirmató. Folytatása Margócsi Kálmán értekezésének. 6. Pár szó temetési szertartásainkról. Írta Szamospart. 6. Lelkészi iroda. III. Lelkészi iktató könyv. 7. Különlék cím alatt feleletek és kérdések. — A „Protestáns Pap“-ot szerkesztik Lágler Sándor ev. pap és Kálmán Dezső ev. ref. pap. Előfizetési ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. Egyes számok ára 40 kr. A szerkesztőség lakhelye Kölesd (postahely) Tolnamegyében.

Sajtóhiba. 33. szám 271. lapon 44-ik sorban *laesae* helyett olvasandó: *laesae*; 272. lapon a 2-ik hasáb 19-ik sorában: *annak* helyett *azoknak*. — 34. szám. 276. l. csillagjegyzetében *infirno* helyett *infimo*. — 35. szám 283. l. 32. sor *londoni* helyett *louduni*; 284. l. 41. sor *részletes* helyett *rémletes*; 284. l. 2-ik hasáb 34. sor *vevődött* helyett *verődött*; 285. l. 40. sor *megérzék* helyett *megérzik*.

A „Protestáns Theologiai Könyvtár“ előfizetőinek névsoraa az 1880., 1881., 1882-iki 3 éves cyclusra. (Vége.) 491. Justitovitz Endre ügyvéd, Rima-Szombat; 92. Molnár József ügyvéd R.-Szombat; 93. ifj. Badiny Gyula ügyv. R.-Szombat; 94. Dr. Patzek Mór megyei főorvos R.-Szombat; 95. Szentpéteri Béla árvaszeki ülnök R.-Szombat; 96. Léárt József r. s. tr. Marosvásárhely (gyűjtő 3 péld.) 97. Lakato Sámuel r. s. tr. M.-Vásárhely; 98. Jancsó Lajos IV.

Debreczen, 1880. nyomtatott Kúta-i Imre gyorsajtaján.

theol. Nagy-Enyed; 99. Laky Dániel tr. Pest; 100. Dús Sándor r. tr. Pest.

501. Ferencz Károly, 2. Mátyás János, 3. Rákosi Lajos 4. Kali József, 5. Tollas Gergely, 6. Bodor Géza n.-enyedi ref. theologusok; 7. Király Pál r. tr. Pest; 8. Vén Mihály, 9. Tomó Gyula, 510. Venci Domokos,

511. Ferenczi Endre n.-enyedi ref. theologusok, 12. Vámosy Mihály pesti r. gymn. igazgató; 13. Orbán Gábor, 14. Havadtói Mihály, 15. Bartalus János, 16. Vásárhelyi Lőrincz, 17. Menyhárd Elek, 18. Benke Ferencz, 19. Veress Sándor, 520. Berde Sándor,

521. Gaál Gergely; 22. Nemes Árpád; 23. Balázs József, 24. Barabás Miklós n.-enyedi ref. theologusok; 25. n.-enyedi r. főtanoda könyvtára; 26—530. a n.-enyedi r. főtanoda a sárospataki alapítványból jutalomkönyvekül öt példányra.

531. Szilágyi Farkas r. l. Nagy-Enyed; 32. Barabás József r. l. Ezerbegy; 33. Szücs Dezső r. l. Kis-Igmánd; 34. Trsztyenszky Ferencz ev. l. és th. tr. Pozsony; 35. Turkevei ref. egyház iskolai könyvtára; 36. Nagy-szalontai r. egyházmegyei lelkészi egyesület; 37. Nagy Zsigmond pesti ref. th. 38. Csik Albert; 39. Fördös László; 540. Kópataki Gyula, 541. Dézsi Mihály, 42. Csekey István, 43. Babai Géza, 44. Kiss Kálmán, 45. Kovács Géza, 46. K. Molnár Albert, 47. Kenessey Béla pesti ref. theologusok; 48. Horváth Károly ev. l. Hánta; 49. Farkas Mihály ev. l. Veszprém-Palota; 550. Kalmár Pál ev. l. Kerta;

551. Vikár Vincze r. l. Derecske; 552. Pulay Gábor ev. s. l. Pápa.

Az első közlemény után befizettek: 553. Éry Ferencz r. l. Pacsér; 54. Pogány Károly kir. táblai bíró, Maros-Vásárhelyen; 55. Mócsi Antal ref. főesperes, F.-Ireg; 56. Kovács Antal r. főesp. Terebegy; 57. Pap Károly r. l. Sziget-Sz.-Miklós; 58. Zsilinszky Mihály orsz. gyűl. képv. Pest; 59. Soproni alsó ev. egyházmegyei lelkészi kör; 560. Millye Gyula ügyvéd Nagy-Várad.

561. Némethi Lajos r. l. Debreczen; 62. Gueth Sándor ev. esp. Felső-Eör; 63. Berczeli ref. egyház; 64. Tatay Sámuel ev. esperes Bakony-Tamási; 65. Gyurácz Ferencz ev. l. Pápa; 66. Dorogi Lajos r. l. Kisujszállás; 67. Petz Gyula ev. l. Mező-Berény; 68. Dömötör Lajos r. l. Böleske; 69. Kálmán Dezső r. l. Ujfehértó; 570. Joó István.

Ennyi előfizetője van a mai napon a „Theologiai Könyvtárnak; tehát csak megközelíti a hatszázát, a legkisebb számot, mely mellett évenként 40 ívet deficit nélkül lehet kiadni. Mindazonáltal a protestáns egyesület elhatározta, hogy a vállalatot fenn fogja tartani, mert pénztára azon helyzetben van, hogy az így mutatkozó hiányt fedezni tudja; de az eddigi tapasztalatok nyomán azon reménye sem alaptalan, hogy a hiányzó szám még befoly.

Budapesten, 1880. július 7.

Kovács Albert,

a „Theol. Ktr.“ szerkesztője.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joó István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**

Pályázat

a fehér-gyarmati ref. egyház segédlelkész-tanítói állomására.

Fizetés 400 o. é. frt évnegyedes részletekben, 6 köből bűza, 3 öl kemény tűzifa és egy szobából álló szabadlakás az iskolaépületben.

Kötelesség: gyermekek 2—6 osztályig szabályszerű vezetése és szükség idejében papi szolgálat.

A pályázók bizonyítványukat szept. 12-ikéig a lelkészi hivatalhoz küldjék be.

A megválasztott értesítés után hivatalát rögtön elfoglalni köteles.

Illyés István,
ref. lelkész.